

**КОЛКО БЕЗОПАСНО Е БИЛО ДА СИ
ГРАДСКИ ЖИТЕЛ
В СРЕДНОВЕКОВНА АНГЛИЯ?
(ПО ПРИМЕРА НА ЛЕСТЪР
ОТ СРЕДАТА НА XIII ДО НАЧАЛОТО НА XVI В.)**

Наяежка Христова

HOW SAFE WAS IT TO BE A TOWN DWELLER
IN MEDIEVAL ENGLAND?
(ON THE EXAMPLE OF LEICESTER FROM
THE MIDDLE OF THE 13TH
TO THE BEGINNING OF THE 16TH CENTURY)

Nadezhda Hristova

Abstract: *The present paper discusses the quality of life in medieval Leicester on the basis of historical documents from the town records for the period from the middle of the 13th to the beginning of the 16th century. The research is focused upon problems such as maintaining sanitation in the common urban space, providing with drinking water and wholesome food for the city dwellers, keeping in repair urban infrastructure and preserving public order. The exertion of efforts for solving those problems, the application of preventive and punitive measures had direct significance for assuring safe and favourable living environment in Leicester.*

But medieval communities like Leicester developed various simple and effective institutional measures and, by applying them, quite successfully managed water-supply and maintaining sanitation. In the case of Leicester, the analysis of the historical documents shows that the earls of the town and the town authorities purposefully followed a policy of securing a healthy and safe way of life for the citizens, abiding by standards of public health corresponding to the knowledge of the epoch as well as through creating a system for keeping public order.

Keywords: *quality of life; medieval towns; medieval Leicester; sanitation; living environment; public health.*

Днешният английски град Лестър е наследник на римски град, основан към средата на I в. От римския си период той наследил своя градоустройствен план: крепостните стени очертавали правоъгълник, разделен на четири от две главни улици, пресичащи се в средата и водещи въвн от града през четири порти, именувани съответно Северна, Южна, Източна и Западна. Градът бил заобиколен от обработваема земя от запад, юг и изток, а от север недалеч от него започвала гора [Records 1899, p. XI].

Англосаксонският период на Лестър бил прекъснат от управлението на датчаните, по времето на което той бил един от петте укрепени града в областта на датското право (Дейнло) заедно с Линкълн, Нотингам, Станфорд и Дарби. След ликвидирането на датското владичество Лестър се развил като селище с преобладаваща търговия. В него функционирал градски съд, в който гражданите получавали правосъдие. Бил пазарен център и разполагал с монетарница, а от 70-те години на XI в. станал и важен военен и църковен център [Records 1899, p. XI].

Крал Джон Безземни с харта освободил графа, сеньор на града, от всякакви задължения към държавата освен военната служба на рицарите. Крал Хенри III (1216–1272 г.), който направил граф на Лестър своя втори син Едмънд, отменил задължението на гражданите на Лестър да предават безплатно на кралските служители всяка поискана стока по време на панаира или на пазарния ден [Records 1899, p. XVII].

През периода 1322–1324 г., след бунта и екзекуцията на братовчед му Томас, граф на Ланкастър и Лестър, крал Едуард II (1307–1327 г.) станал сеньор на града. По-малкият брат на Томас, Хенри успял да си върне Лестър, а впоследствие и Ланкастър, Дарби, Солсбъри и Линкълн след петиция до Парламента.

Към 1377 г. по население Лестър заемал „златната среда“ в Англия. Запазени са сведения за 30 града, като е известно, че Лондон по онова време имал около 23 314 жители, а 15 града в страната имали население приблизително между 2500 и 1500 души. Дали Лестър се намирал също в „златната среда“, що се отнася до условията за живот, които осигурявал на жителите си, може да се съди по информацията, която ни предлагат запазените средновековни документите от градските архивохранилища.

Изследванията, посветени на историята на околната среда през Средновековието, датират още от 20-те години на XX в. Темите за замърсяването на питейната вода и за опазването на хигиената са проучвани на базата на информация за редица градове в средновековна Европа. Още през 1928 г. Lynn Thorndike публикува статията “Sanitation, Baths, and Street-Cleaning in the Middle Ages and Renaissance” [Thorndike, L. 1928, pp. 192–203], в която застъпва тезата, че твърденията за непоносимите условия на живот в средновековните градове са силно преувеличени. Авторът предполага, че това предубеждение се дължи на прогресивистко интерпретиране на историята, което води до разбирането, че след като съвременните градове имат проблем с хигиената, средновековните непременно са имали още по-големи¹.

Нов аспект на изследване от началото на XXI в. е проблемът за оценката и управлението на риска при потреблението на обществените блага на ниво градска общност [вж. напр. Ewert, U. Ch. 2007, pp. 222–251]. Целта на подобни публикации е чрез проучване на историята на европейски градове да се направят някои

---

¹ Вж. още Cipolla, C. 1992; Leguay J-P. 2002; Kucher, M. 2005, pp. 504–536; Ruhland, F. 2007, pp. 5–18.

общии изводи относно методите за установяването и управлението на рисковете по отношение на качеството на градския живот в миналото.

Настоящата статия е скромнен принос към изследванията върху качеството на живот в градовете през Средновековието на базата на документален материал от архивите на Лестър. Проучването се фокусира върху няколко основни проблема, стоящи за разрешаване пред градската управа: поддържането на хигиената в общите градски пространства, осигуряването на чиста питейна вода и безопасни храни за гражданите, поддържането на градската инфраструктура и опазването на обществения ред. Полагането на усилия за намиране на решения за тези проблеми, прилагането на превантивни и наказателни мерки имали пряко значение за осигуряването на безопасна и благоприятна среда за живеене в Лестър.

Запазени документи от градските регистри съдържат разнообразна информация за управлението на града през Средновековието. Част от тази информация за периода 1103–1603 г. е публикувана през 1899–1905 г. в три тома под редакцията на Mary Bateson. Настоящото изследване се основава на изворов материал, представен в първите два тома от поредицата [вж. **Records** 1899 и **Records** 1901]. Подбраните документи дават информация за средата, в която протичал животът на гражданите на Лестър през периода средата на XIII – началото на XVI в.

През Средновековието поддържането на обществената хигиена в градовете било трудна задача, поради вредните навиците на гражданите да използват улиците и течащата вода за изхвърлянето на екскременти, животински трупове и всякаква мръсотия. Това засилвало опасността от лесното разпространение на опасни заразни болести, които поставяли в риск здравето и живота на градското население.

На темата за опазването на хигиената в средновековните европейски градове са посветени редица изследвания. През 30-те години на XX в. Ernest L. Sabine публикува три статии [**Sabine, E. L.** 1933, pp. 335–353; **Sabine, E. L.** 1934, pp. 303–321; **Sabine, E. L.** 1937, pp. 19–43], в които анализира разпоредби на градските власти на средновековен Лондон, чието спазване осигурявало поддържането на определени характеристики на околната среда. Авторът защитава мнението, че, въпреки предубеденото схващане, че средновековните хора не се притеснявали да живеят в мръсотия и безпорядък, лондончани имали известно разбиране за влиянието на заобикалящата ги среда върху живота им. Sabine не смята, че средновековните стандарти за хигиена съответствали на съвременните стандарти, но доказва, че жителите на Лондон били загрижени да регулират състоянието на околната среда чрез изграждането на проста система за поддържане на градската хигиена и създаване на правила за извозване на нечистотиите.

През 1996 г. Ronald E. Zupko и Robert A. Laures публикуват изследването “*Straws in the Wind: Medieval Urban Environmental Law, The Case of Northern Italy*” [**Zupko, R. E. and R. A. Laures.** 1996]. Основната им теза е, че хората винаги са демонстрирали заинтересованост за качеството на заобикалящата ги среда. Така например в средновековна Италия много от разпоредбите на градските управи целели поддържането на чиста градска среда, което предполагало организация на сметоизвозването и осигуряване на чиста питейна вода. Властите изхождали от стремежа си да опазят здравето на градските обитатели.

От 2008 г. насам Dolly Jorgensen публикува няколко статии, посветени на мерките за поддържане на чистота в някои градове на Англия и Скандинавия през Късното средновековие. В “Cooperative Sanitation: Managing Streets and Gutters in Late Medieval England and Scandinavia” [Jorgensen, D. 2008, p. 567] тя защитава тезата, че грижите за поддържането на чистотата в късносредновековните градове и за опазването на здравето на жителите им са изисквала сериозна работа, която включвала създаване на организация и управление, свързани с изграждането на социални отношения и поемането на отговорности от различен характер както от страна на градската управа, така и от отделните граждани. Нейното изследване относно Англия се основава главно на изворов материал за градовете Ковънтри, Норич и Лондон.

В “All Good Rule of the Citee”: Sanitation and Civic Government in England, 1400–1600” [Jorgensen, D. 2010, pp. 547–567] Jorgensen се фокусира главно върху данни за английските градове Ковънтри и Норич, като стига до заключението, че за периода 1400–1600 г. се наблюдава специализация при провеждането на практика на мерките за поддържане на градската хигиена под формата на създаване на специализирани професии и служби, както и на финансиране, което да осигури отстраняването на нечистотии от градските улици и площади. Jorgensen смята, че макар в късносредновековните градове, изследвани от нея, да не били изградени постоянни структури за санитарен контрол, все пак създадената в тях организация за поддържане на хигиената на градското пространство била предшественик на постоянните структури за управление и контрол, функциониращи в съвременните градове.

В своята статия “The Stench of Disease: Public Health and the Environment in Late – Medieval English towns and cities” [Ciecieszki, N. J. 2013, pp. 92–104] N. J. Ciecieszki изследва прилагането на медицински познания, които според нея също са допринасяли за засилване на мотивацията за прилагане на санитарни мерки в английските градове. Ciecieszki стига до извода, че гражданите и градските власти явно откривали връзка между болестите и нивото на поддържане на хигиената в градското пространство, тъй като не само изградили ефективна система за почистване и хигиенизация на градовете, но и се стараели да я поддържат функционираща в интерес на общественото здраве.

Мерки за опазването на общите градски пространства от замърсяване били прилагани и в средновековен Лестър. Мръсотията по улиците била редовна тема на разпоредбите на градските власти през XV в., но мерки се вземали и през предходните столетия. Така например в раздела за тъжби до Търговската гилдия за периода 1335–1336 г. е вписана забрана, адресирана до готвачи и продавачи на риба, които под страх от голяма глоба (точният размер не е посочен) не трябвало да изхвърлят замърсена вода на главната улица и да причиняват притеснения на добрите хора [Records 1901, p. 21]. В раздела за разпоредби на градските власти, вписани в Градската книга на Лестър под датата 22 октомври 1467 г., са включени няколко, касаещи опазването на хигиената. На гражданите се забранява да изхвърлят пред вратите на домовете си или в пространството между четирите градски порти било през нощта, било през деня „гниещ труп на кон, прасе, куче, говедо или друго животно“ под страх от задържане в затвора колкото мерът преценил.

Такива нечистотии трябвало да бъдат извозвани извън града, „в полето, далеч от местата, където се движат хора“ [Records 1901, p. 290].

Добрите граждани на Лестър изглежда използвали дъждовното време да се отървават от къщната смет, тъй като друга разпоредба от същата дата относно нечистотиите и сметта им забранява да прибягват към подобни хигиенни практики във вреда на съседите си и отново предвижда за нарушителите задържане в затвора за толкова време, колкото мерът решал [Records 1901, p. 290].

Проблем за управата на Лестър явно били и купчините животински тор, вероятно резултат от отглеждането на домашни животни в задните дворове или на самите улици. Поради това разпоредба от същата дата – 22 октомври 1467 г., забранява движението на патици в града, в пространството между четирите градски порти, под страх от конфискуване на всяка патица и налагане на глоба в полза на града „всеки път, когато патици бъдат открити и заловени да се скитат по споменатите улици на града“ [Records 1901, pp. 292–293].

Сериозен проблем за градската хигиена били и домашните прасета, срещу чието свободно скитане по улиците на Лестър също се вземали мерки. Във вече споменатия раздел за тъжби до Търговската гилдия за 1335–1336 г. фигурира разпоредба, която забранява пускането на прасета извън домовете, на главната улица [Records 1901, p. 21]. Конкретно под датата 2 октомври 1355 г. е вписана още една разпоредба, отнасяща се до отглеждането на прасета: изрично е забранено такива домашни животни да се скитат по четирите главни улици на Лестър, без значение дали са с халки, или без халки на носовете, „под страх от глоба от 1 пенс² за всеки крак“; по другите улици придвижването им е разрешено, ако са с халки на носовете и са водени от стопаните им, но ако тези изисквания не са спазени, се предвижда същото наказание [Records 1901, p. 103].

Освен да издава строги разпоредби, предвиждащи сериозни наказания за всеки, осмелил се да замърси по някакъв начин общите градски пространства, управата на Лестър организираше и редовното почистване на улици и площади. В отчета на Уилям Фероур, мер на Лестър през 1375–1376 г., се споменава сумата от 4 шилинга и 6 пенса, платени по различно време за почистването на улиците [Records 1901, p. 154]. Не е уточнено как е било организирано това, но вероятно са били наемани хора, които да извозят натрупалите се по улиците боклуци. Градската управа явно се е стараела да ангажира и жителите на Лестър за каузата на градската хигиена. В наредба от месец октомври 1467 г. на всички мъже и жени, обитатели на Лестър, се вменява като задължение да почистват улиците, всеки

---

² За да изясним колко тежки са били глобите, предвидени в различните разпоредби, ще отбележим, че през XIV в. цените на някои стоки и продукти в Англия били следните: за крава (средата на XIV в.) – 9 шилинга и 5 пенса; за вол (средата на XIV в.) – 13 шилинга и 1.25 пенса; за овца (средата на XIV в.) – 1 шилинг и 5 пенса; за прасе (в Лондон през 1338 г.) – 3 шилинга; за 2 пилета – 1 пенс; за гъска (в Лондон) – 6 пенса; за две дузини яйца – 1 пенс; за ок. 232 кг овес (в Лондон през 1338 г.) – 2 шилинга и 2 пенса. Освен това към 1380 г. в Англия дневните разходи за храна за обитателите на имения били както следва: за лорд – 7 пенса; за ескуайър – 4 пенса; за йоман – 3 пенса; за коняр – 1 пенс [Hodges, K. List of Price, pass.].

пред своя дом, както на територията между градските порти, така и в предградията. „И онези, които държат оборски тор и смет, и друга мръсотия в домовете си, да си наемат кола и да я извозят, и да не я оставят навън пред вратите си за повече от три дни под страх от задържане в затвора, колкото мерът прецени, и от глоба, и заплащане в полза на краля за освобождаване“ [Records 1901, p. 291].

В раздела за разпоредби на градските власти, вписан в Градската книга на Лестър на датата 21 септември 1500 г., са включени мерки за опазване на хигиената на площада, където ставал съботният пазар. Предлагащите своята стока мъже и жени не трябвало да оставят след себе си на площада и в околностите му каквато и да било мръсотия под страх от глоба от 12 пенса, която трябвало да бъде изисквана от шамбеланите в полза на общината [Records 1901, p. 359]. Допълнителна разпоредба уточнява как трябвало да се поддържа чистотата на упоменатия пазарен площад: всеки шамбелан трябвало да заплаща 13 шилинга и 4 пенса на година на избран и упълномощен от мера и хората му човек, който трябвало всяка седмица да почиства целия площад и да извозва събраната мръсотия до място, определено за това. Той трябвало да извършва това най-късно до следващата нощ след пазарния ден и всеки път, когато се окажело, че е мудар и небрежен, трябвало да бъде глобяван с 4 пенса, които шамбеланите трябвало да му удържат от заплатата без снизхождение и прошка [Records 1901, p. 359].

Загрижен за опазването на градската хигиена, графът на Ланкастър и Лестър на 28.03.1344 г. предал на мера, на гражданите и на общината на града запустял участък на брега на река Сор, с дължина 60 фута³, „а откъм реката е 30 фута⁴, за да бъде направен там нудник за удобството на всички от тази общност, да го държат споменатият мер и общината завинаги“ [Records 1901, p. 61].

Не можем да знаем дали и доколко разпоредбите на градската управа са били изпълнявани, но в запазените документи има само едно сведение за наложено наказание на жител на Лестър, нарушил забраната за недопускане на скитащи прасета по улиците на града. Сред делата, гледани в Търговската гилдия за периода 1355–1356 г., е упоменат случаят на Джон Себин, ковач, явил се в Палатата на Гилдията в петъка след празника на св. Григорий, пред Джон от Пийтлинг, мер на Лестър, и пред джуратите⁵, и пред други от общината по обвинение в това, че той и неговият син Джеймс без основание набили с пръчка градския глашатай, защото последният отнел прасетата им, които скитали по улиците в нарушение на разпорежданията на гореспомнатия мер. Джон Себин отрекъл да е извършил това, но не могъл да заяви същото за сина си Джеймс. За последния Джон Себин оставил в залог 20 шилинга за отсрочка в случай, че споменатият Джеймс отново извършел подобно нарушение на разпоредбите на мера и джуратите [Records 1901, p. 104]. Както става ясно, наказанието за деянията на Джон Себин и сина му Джеймс е особено тежко – припомняме, че по онова време е било възможно да се

³ Около 18,28 м.

⁴ Около 9,14 м.

⁵ Джурат: 1) през Средновековието – човек, заклел се да осигури информацията относно престъпления, извършени в околността, където живеел; 2) в някои английски градове – член на градския съвет.

купи вол за 13 шилинга и 1.25 пенса. Причината за толкова строгите мерки в този случай вероятно трябва да търсим в утежняващото вината обстоятелство, че двамата мъже не само нарушили разпоредбите на градската управа за прасетата, но и нападнали градски служител, който изпълнявал задълженията си.

Снабдяването на гражданите с чиста вода било жизнено важно за качеството на живот в средновековните градове. Прясната вода била използвана не само за питейни нужди, но и в пивоварството, от касапите, в бояджийството и кожарството, както и за задвижването на водениците. В Лестър също се полагали грижи за предотвратяване на замърсяването на питейната вода. Във вече споменатия раздел за разпоредби на градските власти от Градската книга на Лестър за датата 22 октомври 1467 г. се забранява на жените да перат дрехи и други мръсни неща в общите градски кладенци или на главните улици⁶ под страх от задържане в затвора [Records 1901, p. 291].

От същата дата са и няколко разпоредби, отнасящи се до месарите, хлебопекарите, пивоварите и готвачите, които целят да гарантират на жителите на Лестър, че закупената от тях храна отговаря на определени хигиенни условия. Към представителите на гореспоменатите професионални гилдии са отправени следните изисквания: никой месар не трябвало да докарва и да продава в Лестър месо, което било развалено поради някаква болест, от която е страдало животното, под страх от конфискуване на въпросното месо и задържане на извършителя в затвора толкова дълго, колкото мерът преценил [Records 1901, pp. 288–289]. Хлебопекарите били длъжни да предлагат хубав, добре изпечен бял хляб, от хубаво тесто, приготвено от добре пресято брашно. Те трябвало да продават и всякакви други видове хляб според сезона, спазвайки изискванията на градските власти за грамаж и цена. Предлагането трябвало да бъде такова, че „градът да не изпитва нужда от какъвто и да било вид хляб, нито бял, нито черен, нито какъвто и да било“, под страх от задържане на виновниците в затвора толкова дълго, колкото мерът преценил [Records 1901, p. 287]. Пивоварите също държани считани отговорни за качеството на предлагания от тях продукт. Недопустимо било да продават недоварена бира. Питието трябвало да бъде здравословно за човешкото тяло, цените трябвало да съответстват на различните качества, а продаваните количества да бъдат измервани със законни теглилки, носещи печат. Наказанието за нарушителите било задържане в затвора и глоба от 3 шилинга и 4 пенса [Records 1901, p. 288].

Строги били и изискванията към готвачите. Никой в Лестър, който приготвял храна, не трябвало да претопля сготвено месо или риба, били те варени или печени, нито каквато и да било друга храна, под страх от наказание „според разпоредбите на статута“⁷. Нито един готвач не трябвало да продава храна, която не била подходящо приготвена, т.е. изпечена или сварена, под страх от конфискуване на всичко сготвено и задържане на провинилия се в затвора [Records 1901, pp. 289–290].

---

⁶ По улиците вероятно имало оформени улеи за течаша вода.

⁷ Вероятно става въпрос за *Judicium Pollorie* или *The Judgment of the Pillory* – закон, в който били формулирани параграфи, предвиждащи разследване и предотвратяване на нарушения на асизите за хляба и бирата, за мерките и теглилките. Статутът е включен в почти една четвърт от сборниците със законодателни актове от средата на XIV в.

Поддържането на градската инфраструктура било друга важна отговорност на управата на Лестър. Набирането на средства за извършването на ремонтни дейности по градските стени, порти, мостове и улици вероятно било постоянна грижа на всички, които имали отношение към управлението на града. Особено внимание било обръщано на строежа и поддръжката на мостовете. Вероятно поне до края на 1330 г. гражданите покривали разносните за строежа на мостове или от средства от данък, събиран за целта, или от вземания за различни задължения. Интересна е историята на данъците *gavelpence* и *bridge silver*, плащани в Лестър за поддържане на мостовете. На 17.03.1253 г. в регистрите били записани резултатите от разследване относно произхода на тези данъци, извършено от 16 души съдебни заседатели, упоменати поименно. Те трябвало да изяснят как първоначално е започнало събирането на *gavelpence* и *bridge silver* [**Records** 1899, р. 41] и обявили какво са установили в присъствието на Роджър от Ектън, тогава бейлиф и син на Питър Роджър, тогава мер на Лестър, Ралф Оливър, Ричард от Кемпдън и много други в понеделника след празника на св. Григорий⁸, през 37-та година⁹ от управлението на крал Хенри, син на крал Джон¹⁰ [**Records** 1899, pp. 40–43].

Разследващите заявили под клетва, че по времето на граф Робърт¹¹, по негова воля и с неговото съгласие и с това на неговия съвет, било позволено на онези, които пожелали да събират дърва в гората, да превозят с каруца 6 товара за 1 пенс, или да събират по един конски товар на седмица за ½ пенс, или да отнасят по един товар на гръб на седмица за ¼ пенс. Таксата за събраните дърва първоначално била плащана на излизане от гората, по-късно – извън Лестър, близо до гората, а накрая – на мостовете в града. Тази такса винаги била плащана само от онези, които събирали дърва в гората на Лестър, но не и от онези, които се снабдявали от други гори в околността [**Records** 1899, pp. 43–44].

На следващата, 1254 г. със своя грамота Симон дьо Монфор, граф на Лестър и главен стюард на Англия, от свое име и от името на своите наследници опростил на всички граждани вземанията за мостовете, наричани *bridge silver* и *gavelpence*, „така, щото нито ние или нашите наследници, нито който и да било от наше име да не събира и изисква отсега нататък от нашите граждани на Лестър или от техните наследници или приемници каквото и да било под названието на споменатите вземания“. В замяна на упоменатите плащания мерът и гражданите на Лестър се съгласили от свое име и от името на своите наследници да плащат на графа и на неговите наследници годишен данък в размер на 56 шилинга и 8 пенса [**Records** 1899, pp. 46–48].

По-различна версия за произхода на данъка *gavelpence* предлага в своята книга *Susannah Watts*. Авторката цитира един исторически анекдот, който според нея обяснява някои важни промени в правораздавателната система на средновековна Англия. Споменатият вече граф Робер дьо Бомон (упоменат в книгата на *Watts* като *Robert de Bellomont*) веднъж чул от замъка си силен шум, идващ от

---

⁸ 12 март.

⁹ 1253 г.

¹⁰ Джон I Безземни.

¹¹ Робер дьо Бомон, 1040/1050–1118 г., първият граф на Лестър.

близките ниви. Заинтересувал се и открил, че шумът идвал от съдебен дуел между двама роднини, които спорели за парче земя. Графът бил потресен от начина за разрешаване на подобни спорове и постигнал съгласие с жителите на града всяко домакинство, островърхата фасада на чийто дом гледала към главната улица, да плаща по един пенс на година¹², а от онзи момент нататък всички апелации от подобен характер трябвало да бъдат решавани от жури от 24 души. Това вземане по-късно станало познато като *gavelpence* [Watts, S. 1820, p. 64].

Без да се задълбочаваме в проблема за произхода на двата споменати данъка, ще отбележим, че населението на Лестър със сигурност е плащало данъци специално за поддържането на градските мостове. Информация, потвърждаваща това, се открива в различни документи, съхранени в градските архиви. Така например в запис от 2.09.1300 г. в регистъра на Търговската гилдия се съобщава, че Адам от Браунстън представил отчета си в петъка след празника на св. Августин¹³ относно данъка, определен за Северния мост, като посочената сума е 21 стерлинга, 3 шилинга и 2 пенса [Records 1899, p. 229].

В поредния отчет на мер на Лестър за периода май – септември 1323 г. е посочено възнаграждение от 3 шилинга за Роджър от Пикъринг, за разходите му по отнасянето на прошение до Парламента за придобиване на правото за събиране на такси за мостовете от общината на Лестър [Records 1899, p. 345]. Искането на гражданите не било удовлетворено и градските власти използвали различни начини за набиране на средства. В отчета за периода 9 юни 1325 г. – 20 януари 1326 г. на Джон Брид, длъжностно лице в управата на града, относно разходите за Западния мост са упоменати няколко източника на средства: 15 стерлинга, 11 шилинга и 10 ½ пенса, получени от Ралф Гърин от дарения при продажбата на восък на празника на Светия кръст; 8 шилинга и 4 пенса за восък, продаден на Уил¹⁴. Поклонника, на Уил. от Стейпълфорд и др.; 1 стерлинг и 13 шилинга, получени от Ралф Гърин като пожертвувания, събрани от него; 2 стерлинга, 9 шилинга и 7 ½ пенса, отново получени от събирането на пожертвувания в града; 3 стерлинга и 10 шилинга, получени от Джон Елси, мер. Общо записаната сума от всички постъпления е 23 стерлинга, 12 шилинга и 10 пенса. Както е видно, средства за един от мостовете на града са набирани и от продажбата на восък, както и от пожертвувания, вероятно правени в храмовете на Лестър.

През декември 1330 г. графът на Лестър получил патент за събиране на такси за поддържане на мостовете [Records 1899, p. XXXVII]. За друг източник на средства за същата цел и за други нужди на града научаваме от записка в регистрите от 14 септември 1392 г. Ричард II, под формата на специално благоволение и срещу 20 стерлинга, платени му от мера и общината на град Лестър, дал позволение на Уил Мерсър и Уил Спенсър да предадат на гражданите и на техните наследници като държание 8 къщи с дворове, 15 котиджи, 2 магазина, 1 ферма, 1

---

¹² Всъщност в записаните в регистрите резултати от споменатото разследване на съдебните заседатели е посочена сумата от 3 пенса [вж. Records 1899, p. 41].

¹³ 28 август.

¹⁴ Някои от собствените имена, упоменати в различните документи, са изписани съкратено.

виргата¹⁵ и още 9 акра плодородна земя, 6 акра и 1 род¹⁶ ливади, и 25 шилинга и 9 ½ пенса годишна рента, както и рента от 1 петел и 2 кокошки, с прилежащото към тях в Лестър, Уетстоун и Грейт Глен – имоти, които не били държани по кралско благоволение. Средствата от тези държания трябвало да отиват „за поправката и възстановяването на шестте моста в град Лестър и за други тежести, възникнали във въпросния град, съгласно с разпореждането на дарителите“. На въпросните дарители било позволено да предадат две къщи с дворове и 1 род земя в Лестър, които също не били държани по благоволение на краля, и които Маргарет, съпруга на Роджър Беби, щяла да държи до живот, при условие да бъдат върнати обратно на дарителите след нейната смърт, и два котиджа в Лестър, които не били държани по благоволенията на краля и които Джон Уестън щял да държи до живот, и които щели бъдат върнати на дарителите след смъртта му. Упоменатите имоти след смъртта на Маргарет и Джон трябвало да останат за мера и общината, за техните наследници и приемници, заедно с гореспоменатите 8 къщи с дворове и пр. Дарението било предадено в Нотингам на 14 септември, в шестнадесетата година от управлението на краля¹⁷ [Records 1901, pp. 205–206].

Изразходването на всички събирани средства подлежало на строг отчет. Така например на 16.06.1262 г. в регистъра на Търговската гилдия е записано какво е било платено на Хенри от Радингтън за средствата, които той бил дал назаем за поправката на мостовете на Лестър и за други разходи на града, а именно: за мостовете – 2 стерлинга 2 шилинга и 1 ½ пенса [Records 1899, p. 98]. В отчета на мера Роджър дьо Уилъби за 1306 г. е включена информация за възнаграждения, изплатени за различни ремонтни дейности. Спомената е сумата от 1 стерлинг и 13 шилинга, получена от Роб от Суепстън за извършена поправка на Северния мост [Records 1899, p. 249].

Информация за разходите за ремонти на Западния и Северния мост на Лестър е включена в отчета на мера на града за 1365–1366 г. Изплатените суми за дейности по Западния мост били следните: 30 шилинга за трима зидари, наети за три седмици, като по уговорка всеки получавал за седмица по 3 шилинга и 4 пенса; 1 стерлинг и 2 шилинга, заплатени на четирима души, работили в продължение на 16 дни, а именно – двама в каменоломната и двама в помощ на споменатите зидари, като дневното възнаграждение на всеки било 4 пенса; 10 шилинга за закупени 8 квартера¹⁸ вар, откарани до споменатия мост – по 1 шилинг и 3 пенса за квартал; 2 шилинга за пясък, извозен до същия мост; 1 шилинг, разделен между работници на абата на Лестър, работили по различно време в каменоломната; 6 пенса, дадени на Джон от Слийфорд за неговия труд като надзорник; 2 шилинга за кола, наета за един ден за превозването на чакъл за споменатия мост; 6 пенса за колове за направата на скеле на същото място; 2 пенса за гвоздеи, купени за същата работа; 8 шилинга за кола, наета за четири дни за превозването на камъни от каменолом-

¹⁵ Мярка за площ, около 30 акра ~ 120 дка; 1 акър « 4 дка.

¹⁶ Род: 1) единица за дължина – 1 род ~ 5 м; 2) единица за площ – 1 род = 0.025 дка = 25 м².

¹⁷ 1393 г.

¹⁸ Квартер – единица за тегло; 1 квартал = 12,7 кг.

ната, а именно по 2 шилинга на ден, по споразумение; 3 шилинга за работата на различни хора, наети за павирането на същия мост; 2 пенса за заплащане на ковачи за наострянето на железните инструменти на споменатите зидари; 2 шилинга за подпори за арката на моста и 4 стерлинга, 8 шилинга и 7 пенса за заплащане на различни хора, наети за събирането на камъни във водата [**Records** 1901, р. 140].

Отчетът за ремонта на Северния мост е също толкова подробен: 16 шилинга били изразходени за наемането на две коли за четири дни, за превозване на пясък до моста, като за всяка кола били заплатени по 2 шилинга на ден по споразумение; 5 шилинга и 6 пенса били платени на Саймън Баркър за превозването на пясък в продължение на 4 дни по споразумение; още 7 шилинга и 6 пенса струвало превозването на пръст и камъни за споменатия мост в продължение на 4 дни, плюс 7 шилинга за наемането на кола за три дни [**Records** 1901, pp. 140–141]; за павирането на споменатия мост по споразумение били наети различни хора и за труда им били заплатени 21 шилинга и 4 пенса; 2 шилинга и 7 пенса били изразходвани за направата на мазилка на споменатия мост; срещу 6 шилинга били закупени камъни; още 6 пенса били платени допълнително на работниците, за да работят по-добре; 1 шилинг и 6 пенса били заплатени за поправката на инструменти, а 4 стерлинга и 8 шилинга получили ковачите, които острили и поправяли инструменти по време на ремонта [**Records** 1901, р. 141]; 2 шилинга получил Джон от Слийфорд за надзираването на работата по Западния мост [**Records** 1901, р. 141].

Мостовите в средновековен Лестър не били единствените елементи на инфраструктурата, за които градските власти полагали грижи. Крепостните стени и порти, централните улици и малките улички в града също били ремонтирани периодично. Изглежда, че през 1262 г. крепостните стени и портите били ремонтирани за сметка на града, както свидетелства споменатият вече запис в регистъра на Търговската гилдия от 16.06.1262 г., включващ и отчета на Саймън от Коутс. Според този отчет за ремонт на четирите градски порти и на крепостните стени били изразходвани 4 стерлинга, 19 шилинга и 4 ½ пенса, като изрично е посочено точното предназначение на няколко плащания: 2 стерлинга, 5 шилинга и 2 ½ пенса за ремонта на портите на Лестър, за дървен материал и желязо, за възнаграждението на Никълъс Гражданина, Александър льо Дъбоне (и още трима други); за гореспоменатия Хенри от Радингтън, за платените от него 1 шилинг и 5 ½ пенса на мъжете, които донесли от гората дървен материал за портите, както и за окачването на тези порти [**Records** 1899, р. 98]. През 1278 г. за пазачите на четирите порти били изразходвани 7 шилинга [**Records** 1899, р. 179].

През следващите години градските власти и сеньорите на града полагали усилия да осигурят редовни средства за поддържането на крепостните стени и уличната мрежа в добро състояние. През 1286 г. с кралски патент за срок от пет години на мера, бейлифите и гражданите на Лестър било отстъпено правото да събират такси за ремонта на крепостните стени и за павирането на улиците. Въпросните такси били заплащани от докарващите стоки в града. През 1291 г. Лестър отново получил правото да събира такса за ремонтване на крепостните стени в продължение на две години. През 1316 г. граф Томас Ланкастър осигурил на бейлифите и добрите граждани правото да събират такси за поддържане и ремонт на крепостните стени и улиците за седем години [**Records** 1899, р. XXXVII].

В документи от XIV в. е съхранена информация за това как градските власти са изразходвали събраните средства. В отчета за периода септември 1335 – септември 1336 г. на покойния Джон Левърич, мер на Лестър, са включени разходите за ремонт на Северната порта¹⁹. Изразходваните средства били разпределени, както следва: за греди – 19 шилинга и 5 пенса; за превозване на вар – 3 пенса; за възнаграждение на работник, разчистил износени дървени части – 3 пенса; за заплати на дърводелците – 13 шилинга и 4 пенса; за седмични заплати на зидарите – по 1 шилинг и 8 пенса на всеки; за заплащане на конярите, които им помагали – по 8 ½ пенса на всеки за седмица и бира; за камъни – 1 шилинг и 2 пенса; за наета каруца за два дни – 2 шилинга; за превозване на камъни с три каруци – 3 пенса; за превозване на камъни с 12 каруци – 3 шилинга; за крайъгълни и обработени камъни – 1 шилинг; за спойка и гвоздеи – 1 шилинг; за поправката на стълба, повредена при разчистването на износените дървени части – 1 шилинг. Общата сума, изхарчена за ремонта, била 5 стерлинга, 15 шилинга и 7 пенса [Records 1901, p. 28].

Павирането и ремонтът на улиците и площадите на Лестър отваряли друго разходно перо в бюджета на града. Във вече споменатия отчет на мера Роджър дьо Уилъби за 1306 г. е включена информация за възнаграждение в размер на 5 шилинга за Адам, каменоделец, за павирането на участъка срещу църквата „Сейнт Джон“, както и за договорено заплащане от 3 шилинга и 6 пенса за двама младежи за превозването на камъни и пръст за същия участък [Records 1899, p. 247]. В отчета на Джефри от Кент за 1341–1342 г. се споменава за средства в размер на 1 стерлинг, 16 шилинга и 7 пенса, изразходвани за трошенето на камъни за уличката зад Фрайърс прийтърс²⁰ и по-точно за заплащането на работници, които превозвали тези камъни в продължение на 10 седмици. Освен това 11 пенса били изразходвани за заплащането на един работник, който една седмица трошил камъни за ремонта на уличната настилка срещу портата на Ричард от Гоудби, и още 1 пенс бил платен на работник, който се трудил на същото място един ден. За поправката на 2 кирки били платени 4 пенса. Всичко за този ремонт били отделени 1 стерлинг, 17 шилинга и 11 пенса [Records 1901, p. 52].

В същия отчет са упоменати и разходите за друг ремонт – павирането на площада, където ставал пазарът за добитък – близо до портата на споменатия Ричард от Гоудби. Посочена е дължината на участъка за павиране – 11 рода²¹. Двамата работници, които извършили работата, получили 11 шилинга²². За наемането на колата на Рич. от Фостън в продължение на 3 дни за превозване на камъни и пясък били изразходвани 1 шилинг и 11 пенса. На един работник, нает да помага на павиращите в продължение на 6 дни били платени 6 пенса. За бира за тези работници за същото време били изхарчени 3 пенса. Общите разходи за този ремонт възлезли на 15 шилинга и 10 пенса [Records 1901, p. 52].

---

¹⁹ Части от текста на този отчет са повредени и са нечетими.

²⁰ Манастирът на доминиканците, който се намирал близо до Северната порта на Лестър.

²¹ Около 55 м.

²² Вероятно заплащането било по 1 шилинг за род.

Последният ремонт на улична настилка, упоменат в същия отчет, е павирането на 8 рода²³ от уличката, която водела към Палатата на Търговската гилдия. За превозване на пясък с колата на Ричард от Фостън в продължение на един ден били платени 8 пенса. За самото павиране били платени 8 пенса. Общо разходите за този ремонт достигнали 9 шилинга и 4 пенса [**Records** 1901, p. 52].

В записания от ковчезника Уил. от Уейкфийлд отчет на мер Джон Мартин за 1344–1345 г. са упоменати заплащания в размер на общо 19 шилинга и 10 пенса на работници, които 7 дни поправяли пътищата в Хамбърстоунгейт и Белгрейвгейт по заповед на господаря, графа на Дарби [**Records** 1901, p. 62].

Полаганите от поколения представители на градските власти на Лестър усилия и грижи за поддържането на инфраструктурата понякога не срещали съпричастието на гражданите. В архивите са запазени свидетелства за случаи на вредителство, чиито извършители били изправени пред строгостта на правосъдието. В записка за 1282 г. е представена информация за разследване, извършено в неделята след Успение Богородично в присъствието на мера, бейлифа и други съдебни заседатели на града относно кражбата на дървен материал и камъни от четирите порти на споменатия град. Сведения по случая дали под клетва Гилбърт Зидаря и още петима. Разследването също така показало, че от Южната порта била взета дъска, която била отнесена в дома на Уил. от Ейлстоун. Доказано било също, че Уил. от Трингстоун предал две резета на Ралф Дил и ги оставил да бъдат пазени от бейлифа в ръцете на споменатия Ралф [**Records** 1899, p. 198].

Разследване за Източната порта, направено на същия ден, с клетвените показания на Уил. Колесничаря (?) и десетима други показало, че То. Кокет бил взел парче греда и парче желязо. Оказало се също така, че той бил взел и отнесъл и някаква верига от споменатата порта. Доказано било също, че дървен материал от тази порта бил откаран в дома на Уил. Лефе, както и че Уил. Колесничаря имал у себе си две резета. Веднага било заповядано всичко гореизброеното да бъде поставено под запор [**Records** 1899, p. 198].

Разследването, направено за Северната порта, при клетвените показания на Алекс. Парсън (и още 11 други), показало, че То. Фюк бил взел и отнесъл два пръта, които преди това били поставяни напречно на портата. Доказано било също, че въпросният То. имал в дома си някаква подпора, направена от дървен материал от същата порта. Оказало се също, че Алън Парсън също имал у себе си някакво парче греда, а също и че Уил. от Ръдингтън имал ключ и резе. Споменатият Уил. си намерил поръчители, които са упоменати [**Records** 1899, p. 198].

Резултат имало и от разследването от същия ден относно Западната порта. Според сведения, дадени под клетва от Рич. Маршал и трима други, Рич. Марел имал въщи желязна верига и някакво парче желязо, а у Уил. Лефе била открита значителна част от дървения материал от гореспоменатата порта. Съобщава се също, че Алекс. Веселяка (?) дал на църквата „Св. Никълъс“ някакво парче желязо. Както по-горе било разпоредено, гореспоменатите лица били задължени да се явят и да отговорят за извършеното [**Records** 1899, p. 199]. В записката относно

---

²³ Около 200 м².

тези разследвания не се споменава какви са били наказанията, наложени за констативните кражби.

Отново за кражби, но този път от крепостната стена, става въпрос в две записки в регистъра на Търговската гилдия съответно от 1291 и 1292 г. В едната, от 19.10.1291 г., се съобщава, че Джоф. Пекаря, който се явил пред сутрешното събрание на Търговската гилдия, помолил за милост за извършеното от него нарушение срещу общността на Лестър, като признал, че бил крал камъни от крепостната стена и ги бил продавал. В другата записка, датирана от 24.01.1292 г., е описан подобен случай: Рич. от Торп, каноник на абатството, помолил за милост, след като признал, че бил купувал камъни, знаейки, че те са били взети от крепостната стена [Records 1899, р. 218]. И в двата случая не са упоменати наказанията, наложени на провинилите се.

Липсата на писмени документи относно случаи на повдигане на обвинение от страна на съдебни заседатели, каквито изобилстват в архивите на други английски градове, не дава възможност да бъде възстановена онази част от историята на Лестър, която се отнася до функционирането на система, натоварена с поддържането на реда в града. Наличната информация за други английски средновековни градове позволява да се очертае механизмът за разделяне на даден града на региони, в рамките на които се извършвала дейността на подразделенията на „полицейските“ части, но това не е възможно за Лестър. Както отбелязва Мери Бейтсън, не би било обосновано да се твърди, че дванадесетте градски района, обособени през 1484 г. с цел организиране на работата на системата за поддържане на реда под ръководството на дванадесет членове на градския съвет, са били стародавни подразделения на съществувалите през Средновековието четири градски района. Също така необосновано би било да се предположи, че всеки от тези членове на градския съвет е стоял начело на дванадесетте (или повече) глави на десетини²⁴ във всеки градски район. Информация, достигнала до наши дни, опровергава подобна теза, като показва например, че младежите, навършили възрастта да имат правото да бъдат заклетни свидетели, както и новозаселилите се в града били вписвани в съответната четвъртина на града, а не в някакво нейно подразделение [Records 1901, р. LXVI]. Има сведения, че всяка от споменатите четвъртини разполагала с поне 12 глави на десетини [Records 1901, р. 154], които били натоварени да повдигат обвинения на извършилите простъпки и престъпления.

Сведения за четвъртините получаваме и от Регистъра на коронерите²⁵, от който става ясно, че с цел организирането на силите, поддържащи реда, Лестър

---

²⁴ Десетина (*tithing*) – съдебна, административна и териториална единица в средновековна Англия; в англосаксонска и нормандска Англия: 1) група, обикновено от 10 мъже, глави на домакинства, които представлявали общността при събития от правен характер или в организирани структури за защита по силата на системата *frankpledge*; 2) територията, на която живеела общността, представлявана от такава група мъже. *Frankpledge* – система на разделяне на дадена общност на десетини или на групи от по 10 мъже, всеки от които е отговорен за поведението на останалите членове на групата и за гарантиране явяването пред съд на всеки от членовете на тази група, ако той наруши закона.

²⁵ Коронер – разследващ при смъртни случаи.

бил разделен на четири „градски зони“ [Records 1899, р. XLIX]. Упоменато е също, че те били свързани съответно със Северната, Южната, Източната и Западната порта [Records 1899, р. 359]. Регистрите за данъка талидж²⁶ също били структурирани да покриват четири четвъртини и предградие на Лестър [Records 1899, р. XLIX]. Улиците, които водели към четирите порти, вероятно очертавали линиите за разделяне на града на четири части. Всяка четвъртина представлявала една десетина, чиито членове били отговорни за представянето пред съда на всеки член на общността, обвинен в престъпление.

В раздела за разпоредби на градските власти, вписани в Градската книга на Лестър под датата 22 октомври 1467 г. по заповед на мер Ричард Гилът, фигурират няколко, които целят опазването на мира и осигуряването на безопасността на гражданите на Лестър чрез ограничаване до минимум на възможностите някой да бъде наранен или убит в града. С тези разпоредби се забранявало на всеки жител на града, пълноправен или не, да участва в каквито и да било тайни и незаконни събрания и размирици в нарушение на кралския мир, но всички трябвало да съдействат на мера в подкрепа на кралския мир и на доброто управление на града. И онези, които нарушили мира, подлежали на арест и изпращане в затвора [Records 1901, р. 293]. Също така всеки жител на Лестър се задължавал да се яви в градската палата или на друго място, определено от мера или от неговите служители, които трябва да са готови при всяко нарушение на реда в която и да било част на града да се притекат на помощ на мера и в защита на кралския мир [Records 1901, р. 293]. И ако някой не се подчинял на мера или на неговите служители и не се явял, след като бъде призован, тогава мерът имал правото, с цялата власт, с която разполагал, да го доведе и, ако провинилият се не отворел, можел да разбие вратата, да го хвърли в затвора и да конфискува оръжието му [Records 1901, р. 293].

Откъслечни сведения за задълженията на служителите, ангажирани с опазването на обществения ред и разследването на престъпления, се намират в различни документи от архивния фонд на Лестър. Известно е, че в началото на XIII в. коронерите извършвали разследванията си с помощта на заклетите мъже от четири или шест съседни района и че пътуващите съдии при започването на процес се обръщали за помощ към представители на четирите най-близки до мястото на престъплението села, като ги заклевали. Няма данни, сочещи, че всяка четвъртина на Лестър е имала отделна организация за наблюдаване на полагането на клетва, повдигането на обвинения и определянето на хора за стражата и за изпълняване на полицейски функции [Records 1901, р. 365].

Констъбълът в Лестър бил длъжностно лице, подчинено на мера [Records 1901, р. 293] и положило клетва да извършва арести и да командва градската стража [Records 1901, р. 322]. През XV в. длъжността на констабълите не съчетавала в едно полицейска служба и функциите на споменатите глави на десетини. Когато градът бил разделен на 12 района [Records 1901, р. LXVI], във всеки район имало констъбъл, който помагал на съответния член на градския съвет [Records 1901, р. LXVIII].

---

²⁶ Първоначално – всеки данък, но впоследствие – данък за ползване или владене на земя.

Запазен е текстът на клетвата на констъбъл, записана вероятно през 1489 г. Тя гласи следното: „Аз ще бъда истински констъбъл и ще извършвам истински арести при всякакви нарушения на реда и на кралския мир, и на всякакви престъпници в границите на моята служба. И аз ще надзиравам стражата по време на службата им. Аз ще подпомагам всички кралски служители по време на службата ми като констъбъл. И всичко, което се отнася до службата ми, надлежно ще изпълнявам, доколкото ми позволяват моите сили и познания. И нека ми помага Бог и всички светци“ [Records 1901, p. 322].

Към разпоредбите от 22 октомври 1467 г. спадат и две, които уреждат носенето на оръжие и опазването на мира в Лестър. Според тях никой човек не трябвало да насочва към друг човек каквото и да било оръжие, а именно нито тояга, нито брадва, нито друго някакво оръжие, но всеки трябвало да се подчинява на мера и на добрите закони на града под страх от арест и конфискуване на оръжието [Records 1901, p. 293]. Съгласно с втория запис мерът се разпорежда всички хора да спазват мира на техния суверен и господар краля и никой в рамките на свободите на Лестър да не нарушава мира, като носи доспехи или някакво оръжие, като къса броня, шлем, меч, тояга или кама, или каквото и да било оръжие, чрез което можел да бъде нарушен кралският мир. Наказанието за подобна простъпка било конфискуване на оръжието и задържане в затвора, освен ако въпросният човек бил на служба при мера или бил рицар, или ескуайър и мечът му бил носен след него. И всеки мъж от околността, който внесял някакво оръжие в града, било меч или тояга, трябвало да го остави в странноприемницата и да не го носи със себе си, освен ако бил на служба при гореспоменатия мер, под страх от конфискуване на оръжието и задържане в затвора колкото мерът решал. Забранявало се и придвижването нощем в града, без да се носи светлина и без разумна причина под страх от задържане в затвора [Records 1901, p. 287]. Не разполагаме с информация доколко ефективни са били подобни мерки, но самият факт на формулирането им поне е доказателство за добрите намерения на градската управа да осигури на жителите на Лестър мир и спокойствие както през деня, така и през нощта.

В много отношения начинът на живот в градска среда през Средновековието бил предизвикателство за здравето и сигурността на градските обитатели. Различните занаятчийски производства причинявали замърсяването на значителни количества питейна вода и на въздуха, като в потоците, реките и общите водоеми попадали химически съединения и органична материя, а зловонна смрад се разнасяла при обработването на кожи, работата в кланиците и местата за производство на бира. Основен проблем за състоянието на хигиената в градовете било натрупването на всякакви отпадъци по улиците и площадите в резултат от изхвърлянето на нечистотии от домакинствата. Гробищата се намирили вътре в градовете и това нерядко водело до постоянното замърсяване на водоизточниците.

Средновековните общини като Лестър обаче развили разнообразни прости и ефективни институционални мерки и, прилагайки ги, се справяли доста успешно с управлението на водоснабдяването и опазването на обществената хигиена. Особено важно за целта било осъществяването на взаимодействие между отделните индивиди в полза на цялата общност. В средновековните градове такава вза-

имодействие би могло да бъде наложено от сенъора на града, от градски съвет, действащ от името на сенъора или, в случаите, когато градовете се радвали на известна степен на самоуправление, от името на самата градска общност. В случая с Лестър анализиранияте документи свидетелстват за целенасочено следване от страна на графовете на града и на градските власти на политика за осигуряване на здравословен и безопасен начин на живот на градските жители чрез придържане към стандарти за общественото здраве, съответстващи на разбиранията и познанията от онази епоха, както и чрез създаване на система за опазване на общественения ред. В това отношение Лестър не прави изключение, имайки предвид резултатите от публикуваните изследвания на историята на други градове на средновековна Англия.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Извори

Records 1899 – Records of the Borough of Leicester, being a series of Extracts from the Archives of the Corporation of Leicester, 1103–1327. Ed. by Mary Bateson. London: C. J. Clay and Sons, Cambridge University Press Warehouse; Leipzig: F. A. Brockhaus; New York: The Macmillan Company, 1899.

Records 1901 – Records of the Borough of Leicester, being a series of Extracts from the Archives of the Corporation of Leicester, 1327–1509. Volume II. Ed. by Mary Bateson. London: C. J. Clay and Sons, Cambridge University Press Warehouse, 1901.

Публикации

Ciecieznski, N. J. 2013 – Natalie J. Ciecieznski. The Stench of Disease: Public Health and the Environment in Late-Medieval English Towns and Cities. – Health, Culture and Society, 2013, Volume 4, No. 1, 92–104.

Cipolla, C. 1992 – Carlo M. Cipolla. Miasmas and Disease: Public Health and the Environment in the Pre-industrial Age. Trans. Elizabeth Potter. New Haven: Yale University Press, 1992.

Ewert, U. Ch. 2007 – Ulf Christian Ewert. Water, Public Hygiene and Fire Control in Medieval Towns: Facing Collective Goods Problems while Ensuring the Quality of Life. – Historical Social Research, Vol. 32, No. 4, 2007, 222–251.

Jorgensen, D. 2008 – Dolly Jorgensen. Cooperative Sanitation: Managing Streets and Gutters in Late Medieval England and Scandinavia. – Technology and Culture, Water, Jul., 2008, Vol. 49, No. 3, 547–567.

Jorgensen, D. 2010 – Dolly Jorgensen. “All Good Rule of the Citee”: Sanitation and Civic Government in England, 1400–1600. – Journal of Urban History, 2010, 36, No 3, 300315.

Kucher, M. 2005 – Michael Kucher. The Use of Water and Its Regulation in Medieval Siena. – Journal of Urban History, 31, 2005, 504–536.

Leguay J.-P. 2002 – Jean-Pierre Leguay. L'eau dans la ville au Moyen Age. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 2002.

Ruhland, F. 2007 – Florian Ruhland. Power, Pleasure, and Pollution: Water Use in Preindustrial Nuremberg and Prague. – Klaudyan, 4, 2007, 5–18.

Sabine, E. L. 1933 – Ernest L. Sabine. Butchering in Mediaeval London. – *Speculum*, 8(3), 1933, 335–353.

Sabine, E. L. 1937 – Ernest L. Sabine. City Cleaning in Mediaeval London. – *Speculum*, 12(1), 19–43.

Sabine, E. L. 1934 – Latrines and Cesspools of Mediaeval London. – *Speculum*, 9(3), 303–321.

Thorndike, L. 1928 – Lynn Thorndike. Sanitation, Baths, and Street-Cleaning in the Middle Ages and Renaissance. – *Speculum*, 3(2), 1928, 192–203.

Watts, S. 1820 – Susannah Watts. A Walk through Leicester, being a guide to strangers, containing a description of the town and its environs, with remarks upon its history and antiquities. Second edition. Leicester: printed by and for T. Combe, 1820.

Zupko, R. E., R. A. Laures. 1996 – Ronald E. Zupko, Robert A. Laures. Straws in the Wind: Medieval Urban Environmental Law – the Case of Northern Italy. Boulder: Westview Press, Inc., 1996.

Интернет базирани източници

Hodges, K. List of Price... – Kenneth Hodges. List of Price of Medieval Items. – <http://medieval.ucdavis.edu/120D/Money.html> (достъпен: януари 2020).